Utlåtande UtUU 4/2018 rd– USP 6/2018 rd

Utrikesutskottet

Statsrådets utredning: Om Finlands deltagande i stödjandet och stabiliseringen av Afghanistan

Till statsrådet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets utredning: Om Finlands deltagande i stödjandet och stabiliseringen av Afghanistan (USP 6/2018 rd): Ärendet har inkommit till riksdagen.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- avdelningschef Kimmo Lähdevirta, utrikesministeriet
- biträdande avdelningschef Timo Kantola, utrikesministeriet
- ställföreträdare för enhetschefen Johanna Jokinen-Gavidia, utrikesministeriet
- ambassadråd Anu Apo, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Matti Kemppilä, försvarsministeriet
- avdelningschef för underrättelsetjänsten, överstelöjtnant Harri Uusitalo, Försvarsmakten
- äldre gästforskare Olli Ruohomäki, Utrikespolitiska institutet
- chef för internationell katastrofhjälp Andreas von Weissenberg, Finlands Röda Kors
- regionchef Juha Lehto, Fida International ry.

Samband med andra handlingar

Statsrådets utredning: Om Finlands deltagande i stödjandet och stabiliseringen av Afghanistan (USP 6/2018 rd): Ett meddelande antecknades ha inkommit från försvarsutskottet: inga åtgärder.

STATSRÅDETS UTREDNING

USP-utredningen till utrikesutskottet ger en allmän bedömning av nuläget i Afghanistan inklusive landets fredsprocess, säkerhetsläge samt den ekonomiska och sociala utvecklingen. Vidare utreds Finlands deltagande i att stödja och stabilisera Afghanistan.

Godkänts
3.3

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Inledning

Afghanistan blev ett betydande stödobjekt för Finland 2002 när det internationella samfundet inledde arbetet på att återuppbygga och stabilisera landet. Att stödja Afghanistan har sedan dess varit en av de centrala prioritetsområdena i Finlands utrikespolitik. Som en del av det internationella samfundet har Finland deltagit i att stabilisera och återuppbygga Afghanistan på bred front såväl genom militär och civil krishantering som genom utvecklingssamarbete.

Trots ett omfattande internationellt bistånd under cirka 16 års tid är Afghanistan fortfarande ett av världens fattigaste länder och en mycket bräcklig stat.

Allmän bedömning av läget i Afghanistan

I USP-utredningen ingår en allmän bedömning av nuläget i Afghanistan. I den allmänna bedömningen konstateras bland annat att även om säkerhetsläget i Afghanistan fortfarande är svårt, har en positiv utveckling skett jämfört med situationen 2002: landet har antagit en grundlag, ordnat de flesta typer av val, framsteg har skett i fråga om mänskliga rättigheter och man har förmått stärka statsfinanserna I bedömningen ingår omnämnanden också om de centrala utmaningarna med läget i Afghanistan, men som sin främsta iakttagelse konstaterar utrikesutskottet att utredningens allmänna bedömning av Afghanistan är förhållandevis positiv.

Det betonas särskilt mot bakgrund av att de omdömen om läget i Afghanistan som framfördes för utskottet vid utfrågningen av sakkunniga var betydligt mer pessimistiska än statsrådets utredning. På grund av landets försvagade säkerhetssituation har exempelvis vissa internationella biståndsorganisationer tvingats lämna Afghanistan. I fortsättningen anser utskottet det viktigt att också Finland bedömer varför stabiliseringen av Afghanistan inte har lyckats trots omfattande bistånd från det internationella samfundet och att riksdagen ges en så riktig och realistisk helhetsbild som möjligt av situationen i Afghanistan.Det förutsätter en kritisk granskning av landet i fråga om såväl säkerhetsläget samt utvecklingen av rättsstaten och förvaltningen som den ekonomiska utvecklingen.

Såväl i statsrådets utredning som vid utskottets utfrågning av sakkunniga togs det tydligt upp att betydelsen av internationellt stöd fortfarande förblir centralt med avseende på både Afghanistans inre och dess regionala stabilitet. Utrikesutskottet instämmer i den här bedömningen. Utvecklingen i Afghanistan inverkar direkt på hur internationell terrorism och verksamheten inom extremiströrelser kan dämpas. Afghanistan har också en betydande roll när det gäller begränsning av den internationella droghandeln. Landet producerar fortfarande största delen av världens opium. Heroin som förädlas ur opium smugglas i stora mängder till marknaden i Europa. Genom att stabilisera Afghanistan kan vi också dämpa riskerna med okontrollerad invandring.

Fredsprocessen

Enligt erhållen utredning presenterade Afghanistans president Ghani vid Kabul II-mötet i februari 2018 Afghanistans regerings färdplan för att inleda fredsförhandlingar i landet. Utrikesutskot-

tet ser detta som en viktig utvecklingstrend och upprepar i sammanhanget sin långvariga ståndpunkt att en varaktig stabilisering av Afghanistan kräver att man försonas nationellt genom politisk dialog. Finland och EU bör nu som en del av det internationella samfundet kraftigt stödja Afghanistans regering för att främja och effektivisera fredsförhandlingarna.

Utskottet anser det vara viktigt att fredsförhandlingarna förs på bred front så att en förlikning får ett tillräckligt starkt och brett stöd från befolkningen. Det är en absolut förutsättning för att stärka freden och utvecklingen. När den nationella fredsprocessen stöds är det viktigt att beakta Afghanistans decentraliserade styrsystem och den starka ställning som innehas av provinder, stamråd och bitvis talibaner. Framgång vid fredsförhandlingarna kräver en grundligare jordanalys om vilka grupperingar som är viktiga och förtjänar att stödjas i fråga om fred och utveckling. Det måste också ses till att relevanta grupper som hittills stått utanför fredsförhandlingarna inkluderas i förhandlingarna.

Afghanistan är beläget i omedelbar närhet till länderna i Centralasien, Pakistan, Iran, Kina och Indien. Därmed är det av central betydelse att identifiera och ta hänsyn till regionala intressen och maktpolitik när man söker politiska lösningar på konflikterna. En varaktig lösning kräver i detta fall enligt utskottet att man närmar sig situationen i Afghanistan genom ett brett samarbete med staterna i regionen. I synnerhet intar Pakistans roll en nyckelposition när det gäller samhällsutvecklingen och säkerhetsläget. Utrikesutskottet anser att Finland och EU aktivt bör stödja initiativen för ökat regionalt samarbete. Främst gäller det att finna förhandlingsprocesser där såväl områdets samtliga stater som de i området verksamma främmande makterna såsom bland annat EU, Ryssland och Förenta staterna är representerade.

Framgång i kampen mot terrorismen kräver också att man är medveten om finansieringen av terrorism och kan agera för att ingripa i den. Det internationella samfundet bör sträva efter att finansiering från utlandet till terroristgrupper som är verksamma i Afghanistan ska kunna förhindras.Att ingripa i finansieringen tillsammans med breda fredsförhandlingar intar en viktig roll för att säkerställa att Afghanistan inte åter blir en centralort för internationell terrorism.

Finlands stöd till Afghanistan

USP-utredningen granskar Finlands utvecklingssamarbete i Afghanistan. Som mål för Finlands utvecklingssamarbete i Afghanistan räknar utredningen upp att stärka kvinnornas och flickorna rättigheter och ställning, att främja de mänskliga rättigheterna och jämställdheten, att stärka demokratin och samhällets funktionsförmåga, att hantera migration och att stödja kampen mot korruption. I utredningen konstateras dessutom att Finland genom sitt utvecklingssamarbete stöder följande tre tematiska helheter: 1) att reformera rättsväsendet och säkerhetssektorn inklusive utveckling av polisen, 2) att utveckla utbildnings- och hälsovårdstjänster och förbättra tillgången till dem, 3) att utveckla grunden för ekonomin särskilt på landsbygden.

Utrikesutskottet välkomnar att Finlands stöd koncentreras till vissa sektorer och konstaterar att de nämnda sektorerna representerar fokusområden i Finlands utvecklingspolitik. Men samtidigt är förteckningen relativt omfattande. Utskottet understryker i synnerhet vikten av att arbeta för att stärka kvinnors och flickors ställning och noterar med tillfredställelse att USP-utredningen konstaterar att det har skett utveckling i fråga om kvinnors läskunnighet och flickors skolgång samt

hälsovården. Det är angeläget att hålla fast vid dessa resultat och att fortsatta framsteg inte ska få äventyras trots omställningarna i säkerhetsläget i Afghanistan.

Utrikesutskottet vill inskärpa vikten av ett brett internationellt samarbete också i fråga om Finlands bilaterala utvecklingssamarbetsprojekt, liksom också av utvecklingen av samarbetet med afghanska frivilligorganisationer. Med hjälp av dessa kan vi förbättra utvecklingssamarbetets genomslag och få till stånd bestående utvecklingseffekter i en krävande omvärld som Afghanistan.

Enligt erhållen utredning är över två miljoner människor i Afghanistan just nu i behov av katastrofbistånd på grund av konflikten i landet. Också decennier av flyktingströmmar förorsakar fortfarande omfattande behov när det sker stora naturkatastrofer i landet. Mot den bakgrunden ser utskottet det som en brist att statsrådets utredning inte alls nämner humanitärt bistånd som en form av stöd till Afghanistan. Statsrådets utredning beskriver inte de humanitära behoven i landet tillräckligt väl. Enligt den övergripande krishanteringsstrategin är det i framtiden viktigt att statsförvaltningen och organisationerna diskuterar vilka frågor och vilket internationellt stöd som ska styras till Afghanistan för att på bästa sätt främja säkerhetsläget och lindra de humanitära behoven i landet.

Utskottet ser det som viktigt att en prioritering i Finlands verksamhet i Afghanistan är att arbeta mot korruption och att utveckla ekonomin särskilt på landsbygden. Dessa antas hänvisa till Afghanistans drogekonomi och ansatserna till att utrota den. Utskottet anser att detta arbete är en helt central del av utvecklingen av Afghanistans lagliga ekonomi och förbättringen av säkerhetsläget.

Militär krishantering

USP-utredningen konstaterar att i och med att Isaf-krishanteringsinsatsen upphörde 2014, har säkerhetssituationen i Afghanistan försvagats. Natos nuvarande Resolute Support-insats, som är en fortsättning på Isaf-insatsen, har genomfört sina uppdrag i fråga om att stödja Afghanistans säkerhetsstyrkor, men den försvagade säkerhetssituationen har inte medgett en planenlig avveckling och avslutning av insatsen. Insatsen skulle ha upphört i slutet av 2016. De länder som deltar i insatsen, inklusive Finland, ansåg att insatsen måste fortsätta och stärkas för att kunna leda till en mer hållbar fred och kunna stabilisera säkerhetssituationen i Afghanistan. Enligt erhållen utredning tas Finlands deltagande i insatsen upp mer detaljerat senare i samband med en redogörelse om Afghanistan. Utrikesutskottet tar ställning i frågan i det sammanhanget och konstaterar att besluten om Finlands deltagande i militära krishanteringsinsatser fattas i överensstämmelse med 2 och 3 § i lagen om militär krishantering (211/2006).

Avslutningsvis

Utrikesutskottet konstaterar att Afghanistan är en bräcklig stat vars utveckling kan beräknas fortgå långsamt och mödosamt, också via misslyckanden. Det internationella samfundet inklusive Finland har deltagit i att stödja landet med en betydande satsning. I och med det har blygsamma utvecklingseffekter åstadkommits i en del av landet, men samtidigt saknas fortfarande en bestående lösning för att stabilisera Afghanistan. I det avseendet vore det helt väsentligt att landets egna nationella fredsprocess skulle avancera.

Utskottet ser det som viktig att Finland i fortsättningen agerar för att i de internationella förhandlingarna om Afghanistan i) gå in för att identifiera och analysera orsakerna till att stabiliseringen av Afghanistan inte har lyckats, ii) säkerställa att de grupper som behövs för att åstadkomma fred fås med i de nationella fredsförhandlingarna iii) fortsätta satsningarna på att stärka kvinnors och flickors ställning i landet och iv) fästa uppmärksamhet vid landets humanitära behov.

UTSKOTTETS UTLÅTANDE

Utrikesutskottet föreslår

att statsrådet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 9.5.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Matti Vanhanen cent
vice ordförande Pertti Salolainen saml
medlem Sirkka-Liisa Anttila cent
medlem Paavo Arhinmäki vänst
medlem Simon Elo blå
medlem Pekka Haavisto gröna
medlem Seppo Kääriäinen cent
medlem Tom Packalén saf
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Antti Rinne sd
medlem Lenita Toivakka saml
medlem Erkki Tuomioja sd
medlem Jutta Urpilainen sd
medlem Stefan Wallin sv
ersättare Ilkka Kanerva saml.

Sekreterare var

utskottsråd Tiina Larvala.